

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

28.05.2021. Nr. 1-5/112

**Ieslodzījuma vietu pārvaldes
priekšniecei I.Spurei**
ievp@ievp.gov.lv

*Par īslaicīgajām satikšanām
un to aizstāšanu ar videosaziņu
Covid-19 infekcijas izplatības laikā*

Tiesībsarga birojā ir aktualizējies jautājums par ieslodzīto saskarsmes tiesību nodrošināšanu ar tuviniekiem Covid-19 infekcijas izplatības laikā, proti, par aizliegumu ieslodzītajiem īstenot tiesības uz īslaicīgajām tikšanās, kā arī par iespējām šīs tikšanās aizstāt ar videosaziņu.

Covid-19 izplatības pārvaldības likuma 38.panta pirmā un trešā daļa paredz, ka epidemioloģiskās drošības nodrošināšanai ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka rīkojumu uz laiku var tikt ierobežota ieslodzījuma vietu apmeklēšana un likumā noteiktās ieslodzīto tiesības. Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieks vai viņa pilnvarota persona pārvalda visu veidu krīzes situācijas ieslodzījuma vietā. Tādējādi atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, lai ierobežotu Covid-19 izplatību ieslodzījuma vietās, Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšniece ir tiesīga ierobežot ieslodzīto personu tiesības, tostarp, tiesības īstenot īslaicīgās satikšanās.

Šajā sakarā, lai apzinātu satikšanās ierobežojumu apjomu un to samērīgumu, tiesībsargs lūdza Jūsu iestādei atsūtīt Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieces izdoto rīkojumu un veikto grozījumu kopijas, kas paredz aizliegumu ieslodzītajiem īstenot satikšanās, kā arī to aizstāšanas kārtību ar videosaziņu.

Izvērtējot saņemto informāciju, ir secināms turpmākais: ar 2020.gada 16.marta rīkojumu Nr.60 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" ir noteikts "1.8.pārtraukt ieslodzīto laulības reģistrāciju, īslaicīgās un ilglaicīgās satikšanās ar radniekiem un citām personām; 1.9.noteikt, ka ar Pārvaldes ieslodzījuma vietas priekšnieka atļauju ieslodzītajiem var piešķirt papildus telefonsarunas un

videozvanus". Ar 2020.gada 9.jūnija rīkojumu Nr.123 "Par pasākumiem pēc Covid-19 infekcijas izplatības radītās ārkārtējās situācijas atcelšanas" tiek noteikts "[...]1.3.uzsākt īslaicīgo satikšanos izpildi no 2020.gada 25.jūnija; 1.4.uzsākt ilgstošo satikšanos izpildi no 2020.gada 1.jūlija.[...]. Ar 2020.gada 2.novembra rīkojumu Nr.212 "Par grozījumu izdarīšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka 2020.gada 1.oktobra rīkojumā Nr.186 "Par epidemioloģiskās drošības nodrošināšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldes Daugavgrīvas cietumā"" šajā ieslodzījuma vietā tiek pārtrauktas īslaicīgās satikšanās no 2020.gada 7.novembra līdz 2020.gada 7.decembrim. Savukārt, attiecībā uz pārējām ieslodzījuma vietām ar 2020.gada 2.novembra rīkojumu Nr.213 "Par grozījumu izdarīšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieka 2020.gada 8.oktobra rīkojumā Nr.190 "Par epidemioloģiskās drošības nodrošināšanu Ieslodzījuma vietu pārvaldes ieslodzījuma vietās"" tiek noteikts pārtraukt īslaicīgās satikšanās no 2020.gada 7.novembra līdz 2020.gada 7.decembrim. Turpmākie rīkojumi (par grozījumiem rīkojumos Nr.186 un Nr.190) attiecīgi paredz īslaicīgo satikšanos aizlieguma pagarinājumus no 2020.gada 7.novembra līdz 2021.gada 7.janvārim, no 2020.gada 7.novembra līdz 2021.gada 7.februārim, no 2020.gada 7.novembra līdz 2021.gada 7.aprīlim, no 2020.gada 7.novembra līdz 7.maijam, no 2020.gada 7.novembra līdz 2021.gada 7.jūnijam).

Secināms, ka aizliegums īstenot īslaicīgās satikšanās ir bijis noteikts no 2020.gada 17.marta līdz 2020.gada 25.jūnijam, kā arī no 2020.gada 7.novembra līdz 2021.gada 7.jūnijam. Līdz ar to saistībā ar epidemioloģisko situāciju valstī ieslodzītajiem kopumā īslaicīgās satikšanās ir tiek liegtas aptuveni desmit mēnešus.

Attiecībā uz iespēju aizstāt īslaicīgās satikšanās ar videosaziņu no saņemtās informācijas ir secināms, ka šāda iespēja Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieces rīkojumos nav paredzēta. Atbilstoši 2020.gada 16.marta rīkojuma Nr.60 "Par ārkārtējās situācijas izsludināšanu" 1.9.punktam ar ieslodzījuma vietas priekšnieka atļauju ieslodzītajiem var piešķirt papildu telefonsarunas un videozvanus. Rīkojumos Nr.186 un Nr.190 un tajos veiktajos grozījumos, šāda iespēja, proti, piešķirt papildu telefonsarunas un videozvanus, nav paredzēta. Kā jau iepriekš norādīju (2021.gada 14.maija vēstule Nr.1-5/106), lai apzinātu aktuālo situāciju, Tiesībsarga biroja darbinieki telefoniski sazinājās ar Olaines, Jēkabpils, Valmieras, kā arī Liepājas cietumu un Cēsu audzināšanas iestādi nepilngadīgajiem. Iegūtā informācija ļāva secināt, ka šajā jautājumā prakse ieslodzījuma vietās ir atšķirīga, proti, Olaines cietumā satikšanās tiek aizstātas ar videozvaniem, savukārt, pārējās minētajās ieslodzījuma vietās, šādas iespējas netiek nodrošinātas, izņemot individuālus gadījumus un situācijas, kad ieslodzītā tuvinieki dzīvo ārpus Latvijas Republikas. Arī Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem netiek nodrošināta iespēja satikšanos ar vecākiem vai citām nepilngadīgajam tuvām personām aizstāt ar videozvaniem. Iepazīstoties ar Ieslodzījuma vietu pārvaldes priekšnieces rīkojumos noteikto, nav konstatējams, ka, pārtraucot īslaicīgās un ilgstošās satikšanās nepilngadīgajiem ar vecākiem, situācija būtu vērtēta, ievērojot bērna tiesību prioritātes principu. Tātad situācijā, kad bija pamats ierobežojumiem, Cēsu audzināšanas iestādē nepilngadīgajiem nebija noteikti alternatīvi risinājumi, lai tiktu nodrošināta iespēja uzturēt bērna un vecāku savstarpējās attiecības. Tāpat

Tiesībsarga biroja darbinieki, 2021.gada 21.maijā apmeklējot Rīgas Centrālcietumu, noskaidroja, ka, individuāli izvērtējot katru situāciju, tiek lemts par iespēju nodrošināt videosaziņu ar tuviniekiem.

Latvijas Republikas Satversmes 96.pants paredz, ka ikvienam ir tiesības uz privātās dzīves, mājokļa un korespondences neaizskaramību. Arī Eiropas Padomes Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 8.pants nosaka, ka ikvienam ir tiesības uz savas privātās un ģimenes dzīves, dzīvokļa un korespondences neaizskaramību. Persona atrodies ieslodzījumā, saglabā savas pamattiesības. Nav šaubu, ka atrašanās brīvības atņemšanas vietā pati par sevi ierobežo personas iespējas netraucēti baudīt savas tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, un tam ir tiesisks pamats. Tomēr ierobežojumiem, kas noteikti attiecībā uz ieslodzītajām personām, ir jābūt proporcionāliem un tiem nevajadzētu būt striktākiem par to apjomu, kas ir absolūti nepieciešams mērķim, kura sasniegšanai tie paredzēti¹. Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi, ka, lai ieslodzītais pēc iespējas pilnvērtīgāk spētu baudīt savas tiesības uz ģimenes dzīves neaizskaramību, cietuma administrācijai ir jāsniedz atbalsts saskarsmes uzturēšanai.² Šādos gadījumos valstij būtu jānodrošina, ka cietuma režīms piedāvā veidus, kā kompensēt ieslodzījuma radītās desocializējošās sekas. Sevišķi svarīgi tas ir notiesātajiem, kam ieslodzījumā jāatrodas ilgstoši.³ Būtisks ieslodzīto tiesību elements ir ģimenes dzīves neaizskaramība, ko iestādes nodrošina vai, vajadzības gadījumā, palīdz ieslodzītajam uzturēt kontaktus ar tuvākajiem ģimenes locekļiem.⁴

Secināms, ka noteiktie ierobežojumi īstenot īslaicīgās satikšanās būtiski skar ieslodzīto tiesības uz privātās dzīves neaizskaramību. Vienlaikus ir saprotams, ka pēdējā gada laikā valstī esošā epidemioloģiskā situācija saistībā ar Covid-19 infekcijas izplatību prasa veikt neatliekamus pasākumus, it īpaši ieslodzījuma vietās, lai mazinātu tās izplatību un attiecīgi šie ierobežojumi ir vērsti uz citu pamattiesību aizsardzību (tiesības uz veselību). Līdz ar to tie ir nepieciešami leģitīmā mērķa sasniegšanai (sabiedrības veselības aizsardzība). Tomēr, ņemot vērā to, ka situācija ar Covid-19 infekcijas izplatību ir ieilgusi, kā rezultātā ieslodzītajiem aptuveni desmit mēnešu (izņemot laika posmu no 2020.gada 25.jūnija līdz 2020.gada 7.novembrim) pilnībā tiek liegta iespēja satikt tuviniekus, ir vērtējams, vai nepastāv mazāk ierobežojoši līdzekļi leģitīmā mērķa sasniegšanai. Piemēram, īslaicīgo satikšanos organizēšana aiz stikla sienas un ievērojot epidemioloģiskās drošības pasākumus. Vienlaikus, ka alternatīvs risinājums saskarsmes tiesību nodrošināšanai ir atzīmējama arī iespēja aizstāt īslaicīgo satikšanos ar videosaziņu. Pašreizējā situācija, kad ieslodzījuma vietās esošā prakse attiecībā uz videosaziņas nodrošināšanu (izņemot tos ieslodzītos, kuriem tiesības uz videozvaniem ir noteiktas Latvijas Sodų izpildes kodeksā un Apcietinājumā turēšanas kārtības likumā) ir atšķirīga, nav pieļaujama. Proti, ir jābūt precīzi atrunātai kārtībai, vai īslaicīgās satikšanās pie šī brīža pastāvošajiem

¹ Skat. Eiropas Padomes Ministru komitejas Ieteikums Rec(2006)2 dalībvalstīm Par Eiropas cietumu noteikumiem, 3.p, pieejams: <https://rm.coe.int/european-prison-rules-978-92-871-5982-3/16806ab9ae>

² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 28.decembra spriedums lietā "Messina pret Itāliju", (Nr. 2), Nr. 25498/94, 61.p.

³ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2015.gada 30.jūnija spriedums lietā "Khoroshenko v. Russia", Nr.41418/04, 144.p.

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2000.gada 28.decembra spriedums lietā "Messina pret Itāliju", (Nr. 2), Nr. 25498/94, 61.p.

ierobežojumiem tiek aizstātas ar videosaziņu, ja tiek aizstātas, vai visos gadījumos, ja nē, tad pastāvot kādiem individuāliem kritērijiem tiek lemts par šādas atļaujas došanu. Nav pieļaujams, ka bez pamatotiem un objektīviem kritērijiem, atsevišķiem ieslodzītajiem šāda iespēja tiek nodrošināta, savukārt, citiem tā tiek liegta. Minētais nav savienojams ar atšķirīgas attieksmes aizliegumu. Vienlaikus, jāatzīmē, ka videosaziņas nodrošināšana kā alternatīva īslaicīgām satikšanām pie sarežģītas epidemioloģiskās situācijas, būtu atbalstāma.

Lūdzu izvērtēt iepriekš minēto un rast sapratīgu risinājumu ieslodzīto saskarsmes tiesību ierobežojošo pasākumu mazināšanai atbilstoši pastāvošajai epidemioloģiskajai situācijai.

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas
vadītāja

Ineta Piļāne